

Examen VWO

Latijn

Vorbereidend
Wetenschappelijk
Onderwijs

19 | 96

Tijdvak 1
Maandag 13 mei
9.00–12.00 uur

Vragenboekje

**Dit examen bestaat uit 26 vragen en een vertaalopdracht.
Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.**

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

De aanhef van de *Odyssee* van Homerus luidt als volgt:

Muze, verhaal mij van de man van velerlei wegen, die heel lang rondzwierf, nadat hij de heilige burcht van Troje verwoest had. Tal van steden bezocht hij en leerde hun aard en denkwijze kennen. Op zee moest hij veel ellende verduren, waar hij voor eigen behoud en de thuiskomst vocht van zijn vrienden.

(Vertaling naar H. J. de Roy van Zuydewijn)

- 2 p 1 Leg uit dat de taakverdeling tussen de Muze en de dichter in de aanhef van de *Odyssee* verschilt van die in de aanhef van de *Aeneis* (tekst 1, regel 1–11). Ga in je antwoord in op de beide prologen. Gebruik niet meer dan 50 woorden.
- 2 p 2 ■ Welk van de onderstaande woorden hoort op inhoudelijke gronden niet in dit rijtje thuis? Motiveer je keuze.
- A superum (regel 4)
  - B deos (regel 6)
  - C deum (regel 9)
  - D caelestibus (regel 11)

In boek 4, 347–350 wijst Aeneas Dido op de onredelijkheid van haar verwijten met de volgende woorden:

Si te Carthagini arces
Phoenissam Libyaecaeque aspectus detinet urbis,
quae tandem Ausonia Teucros considerare terra
invidia est?

- 2 p 3 Op welke onredelijkheid wijst Aeneas Dido in de bovenstaande regels? Beantwoord de vraag in het Nederlands.
- 1 p 4 Citeer uit regel 1–33 het tekstelement waarmee het woord *Phoenissam* (in het bovenstaande citaat) correspondeert.
- 1 p 5 Uit welk grammaticaal gegeven in regel 19–20 kan worden opgemaakt dat Iuno haar vrees al werkelijkheid ziet worden?

Regel 27–28

- 2 p 6 Maak duidelijk dat *-que* in regel 27 een andere relatie aangeeft dan *et* en *et* in regel 28.

In regel 29–33 komen motieven aan de orde die ook al in regel 1–7 genoemd zijn. Bijvoorbeeld: regel 31 *arcebat Latio* en regel 6 *inferretque (deos) Latio*.

- 3 p 7 Noem er nog drie. Beantwoord de vraag door het citeren van de drie tekstelementen uit regel 29–33 en de daarmee corresponderende tekstelementen uit regel 1–7.

Moderne geleerden onderscheiden in de *Aeneis* naast de objectieve, „epische” stem van de verteller tegenstemmen die de lofzang op de grootheid van Rome nuanceren.

- 2 p 8 Leg uit dat in regel 8–11 een tegenstem doorklinkt. Citeer in je antwoord de drie tekstelementen waarin dat gebeurt.

Afbeelding

Afgebeeld is een houtsnede, afkomstig uit een Vergilius-editie uit 1502.

- 3 p 9 Welke drie elementen, beschreven in tekst 1, regel 15–33, ter verklaring van het optreden van Iuno, zijn in de afbeelding terug te vinden? Verwijs in je antwoord zowel naar het desbetreffende beeldelement als naar tekst 1.

Tekst 2

- Regel 4–6 Troianas t/m fui
- 1 p 10 Geef een toelichting op de volgorde van de drie tekstelementen waaruit deze zin bestaat, gezien vanuit het standpunt van Aeneas.

- Regel 6–8 quis t/m lacrimis?
- 1 p 11 Leg uit dat de toevoeging van de in regel 7 genoemde eigennamen de inhoud van de retorische vraag versterkt.

De volgende woorden van Arend tot Badeloch zijn geïnspireerd door Aeneis 2, 3–13:

1083 Gij eist een zware eis. Wie zou daar niet voor gruwen?
1084 Het zal ons hartewee en droefheid slechts vernieuwen.
1085 Wie hoort dit treurspel aan, die niet zijn tranen laat?
1086 Al stond hier Grobber zelf of 't heilloos bastaardzaad,¹⁾
1087 het ware onmogelijk dat hij dit horen kon.
1088 Het is een nieuwe slag in mijnen versen wond.
1089 Ook steken we allebei nog midden in de druk
1090 en wachten op de slag van 't uiterste ongeluk,
1091 tenzij het God verhoedt en zet de wrake palen.²⁾
1092 Doch nu gij 't zo begeert, hoor toe, ik zal 't verhalen.

Vondel, Gysbrecht, 1083–1092

- 3 p 12 Citeer uit regel 3–13 van de Latijnse tekst de tekstelementen die corresponderen met de volgende tekstelementen in Vondels tekst:
- Gij eist een zware eis (regel 1083) correspondeert met .....
  - Grobber zelf of 't heilloos bastaardzaad (regel 1086) correspondeert met .....
  - nu gij 't zo begeert (regel 1092) correspondeert met .....

Regel 1089–1091 heeft in het betoog van Arend dezelfde bedoeling als regel 8–9 (et iam t/m somnos) in Aeneas' betoog.

- 1 p 13 Welke bedoeling is dat?
- 3 p 14 ■ Welk van de vier onderstaande tekstelementen is vanuit een ander vertelperspectief geschreven dan de andere drie? Licht je keuze toe.
- A exitiale (regel 31)
  - B sive dolo (regel 34)
  - C melior (regel 35)
  - D suspecta (regel 36)

- Regel 45–46
- 2 p 15 Scandeer de beide verzen.

- 1 p 16 Leg uit dat het Laocoön-verhaal de functie heeft de beslissing van de Trojanen om het houten paard de stad in te halen, begrijpelijk te maken voor de lezer. Baseer je antwoord op je kennis van het vervolg van het verhaal.

Let op: de laatste vragen en de vertaalopdracht van dit examen staan op de volgende pagina.

noot 1 Met „Grobber zelf of 't heilloos bastaardzaad” worden belegeraars van Amsterdam bedoeld.

noot 2 zet de wrake palen = grenzen stelt aan de wraak

Tekst 3

- 3 p 17 Vat de drie argumenten die Iuno in regel 81–84 en 86–91 ter verdediging van haar optreden aanvoert, kort samen en geef daarbij de desbetreffende regelnummers.

Bij de presentatie van haar standpunt maakt Iuno gebruik van overdrijving en afzwakking.

- 1 p 18 Van welke overdrijving is sprake in regel 92?
1 p 19 Geef uit de passage regel 81–93 een voorbeeld van afzwakking. Beantwoord de vraag door het citeren van het desbetreffende tekstelement.

Regel 92–93

- 1 p 20 Wat wil Iuno met deze vragen eigenlijk zeggen?

Regel 97 *adsensu vario*

- 1 p 21 Leg uit wat daarmee bedoeld wordt.

Tekst 4

- 1 p 22 Waarop doelt Dante met „zijn eigen overwinning” (regel 9)?
2 p 23 Welke twee, in tekst 4 voorkomende gegevens kunnen Dante ertoe gebracht hebben Vergilius tot zijn leidsman te kiezen bij zijn tocht naar de hel?

Tekst 5

- 2 p 24 Beschrijf het soort passage uit de Aeneis waarop Auden doelt, wanneer hij het heeft over „geschiedenis als toekomstvisioen” (regel 4) en geef daar een voorbeeld van.

Regel 5 politiek

- 2 p 25 Wat hield de politieke stellingname van Vergilius in? Betrek in je antwoord de functie die de Aeneis in dit opzicht had. Gebruik niet meer dan 50 woorden.

Algemeen

Uit de oudheid is het grafschrift overgeleverd dat Vergilius voor zichzelf zou hebben geschreven. Over zijn eigen werk zegt hij daarin: *cecini pascua, rura, duces*.

- 1 p 26 Leg uit op welke werken Vergilius achtereenvolgens doelt met *pascua*, *rura* en *duces*.

Tekst 6

Bestudeer tekst 6 met de inleiding en de aantekeningen.

- 45 p Vertaal regel 85 t/m 101.

Einde